

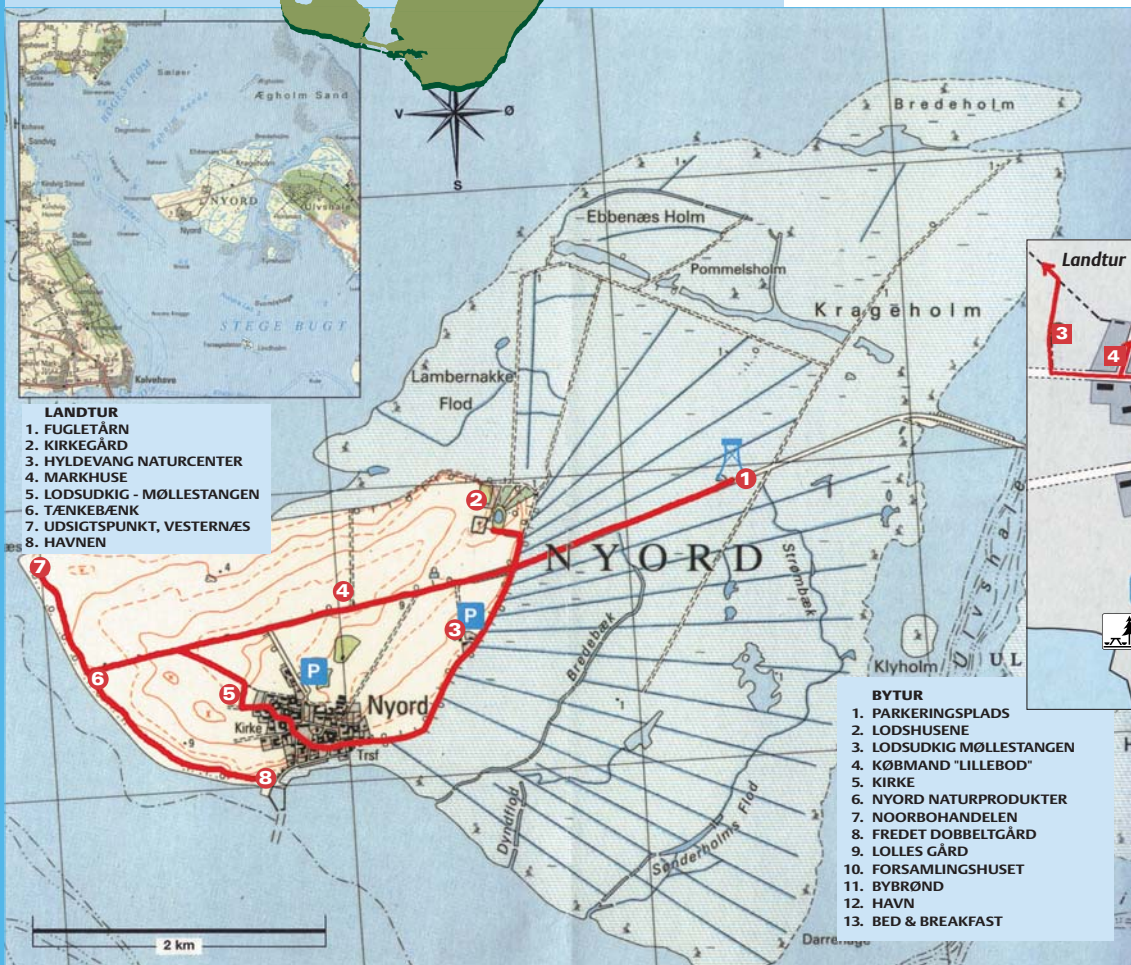
VIS HENSYN, NÅR DU BESØGER NYORD BY

Når du besøger Nyord By er du ikke i et museum, men i en levende by. Noorboerne, som de kalder sig, byder gæster velkommen, men de passer på deres by og har ret til et uforstyrret hverdagsliv.

Respektér derfor forbudet mod bilkørsel i Nyord By og parkér på P-pladsen ved indgangen til byen. Respektér også privatlivets fred.

Trænger du til et hvil, er du velkommen til at bruge rasteplasserne ved P-pladsen, brøndpladsen eller havnen, hvor der også findes offentlige toiletter.

På forhånd tak og god tur i Nyord by!

- LANDTUR**
1. FUGLETÅRN
 2. KIRKEGÅRD
 3. HYLDEVANG NATURCENTER
 4. MARKHUSE
 5. LODSUDKIG - MØLLESTANGEN
 6. TÆNKEBÆNK
 7. UDSIGTSPUNKT, VESTERNÆS
 8. HAVNEN

AGERLAND OG STRANDENGE

Nyord er ca. 5 km² stor og består af ca. 120 ha moræne-jord, hvor Nyord By og agerjorden ligger. Derudover består øen af 400 ha strandenge, som oversvømmes af saltvand hver vinter og afgræses om sommeren. Engene er hjemsted for et meget rigt plante- og fugleliv og kendes som et af de bedste levesteder for vade- og svømmefugle i Danmark. Fuglelivet kan studeres fra fugletårnet ved landevejen, midt på engene. Du kan nu også besøge Hyldevang Naturcenter, Nyords eneste udflyttergård, der i dag ejes af Skov og Naturstyrelsen. Her findes en bålhytte, shelters, en sansehøve og en handicapvenlig udsigtspunkt over engene.

KLASSISK DANSK LANDSBY

Nyord By er en af de mest velbevarede landsbyer i Danmark. Kun en enkelt af de 20 gårde er flyttet ud fra landsbyen siden agerjordens udskiftning under landboreformerne i 1800-tallet. Halvkredsen af gårde, delvis sammenbyggede, tegner stadig landsbyens form. De ca. 40 huse, der blev bygget i 1800-tallet, ændrede ikke på dette, da de blev bygget indenfor kredsen og ned mod vandet, på udstykkede haveparceller. Når man går gennem de smalle gader, kan man stadig genkende landsbystrukturen fra fællesskabets tid før landboreformerne. Da man udskiftede markerne, kunne der ikke

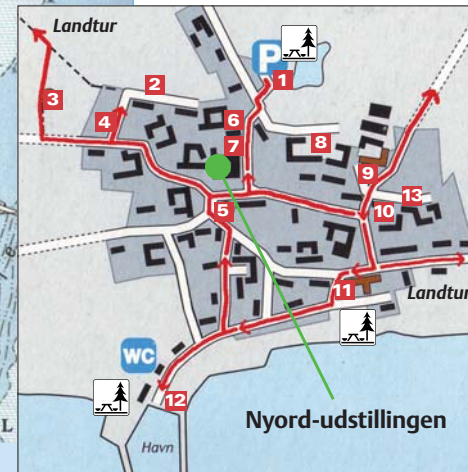
LODSERI SOM HOVEDERHVERV

Det lille øsamfund var stort set selvforsynende. Hoved-erhvervene var landbrug, fiskeri – og lodseri. I 1769 solgte kongen Møn med tilliggende øer, heriblandt Nyord, til bønder eller godsejere. Nyords 20 gårdmænd købte øen for 3903 rigsdaler mod at påtage sig lodspligten. Lodseriet blev mellem 1700 og 1879 det vigtigste erhverv for "Nordboerne", som de kaldte sig. Farvandet omkring Nyord har altid haft strategisk betydning for sejladsen i regionen. Allerede i vikingetiden førte ruterne fra Gotland til Hedeby igennem disse farvande. Hovedruten gik gennem det smalle Ulvshale Løb mellem Nyord og Ulvshale. Her er vandet mange steder kun 1/2 m dybt lige ved siden af sejlrenden, så der var stort behov for lodser.

Fra 1721 havde Nyords 20 gårdmænd og 7 husmænd eneret og pligt til lodseri i farvandet. Ved vintertid var det hårdt at tage ud i snefog og storm, i en lille, åben jolle, kun med sejl, for at hjælpe et skib sikkert igennem.

Der var gode penge i lodseriet. Lodspengene deltes mellem den lods, der havde foretaget lodsning, og den fælles lodskasse.

Lodspligten blev ophævet i 1879, og lodserne blev statsansatte. Fra denne periode stammer lodshusene i byens vestlige del og lodsudkigget "Møllestangen", det lille rødstenshus (med flagstang) på bakken lige vest for byen, hvor man har vidt udsyn over farvandet. Flaget fungerede som signalfag. I 1940 var der 3 lodser tilbage på Nyord, i 1957 kun én – og i 1966 blev lodseriet nedlagt.

- BYTUR**
1. PARKERINGSPLADS
 2. LODSHUSENE
 3. LODSUDKIG MØLLESTANGEN
 4. KØBMAND "LILLEBOD"
 5. KIRKE
 6. NYORD NATURPRODUKTER
 7. NOORBOHANDELEN
 8. FREDT DOBBELTGÅRD
 9. LOLLES GÅRD
 10. FORSAMLINGSHUSET
 11. BYBRØND
 12. HAVN
 13. BED & BREAKFAST

blive plads til en hel stjerneudskiftning. Derfor lagde man en skillelinie tværs over øen (hvor landevejen nu løber), og udstykkede en del parceller nord for denne linie. På vandreturen kan man tydeligt se disse linier bevaret i diger, levende hegn og grøfter.

NYORD KIRKE

I 1846 havde Nyord fået så mange indbyggere, at de ønskede deres egen kirke. Den blev bygget efter tegninger af arkitekt C. Glahn, med en karakteristisk ottekantet grundplan. Nordboerne samlede selv i vinteren 1845/46 de fornødne sten til kirkens grund og til indhegning af kirkegården, som anlagdes udenfor byen. Samtidig fik byen en præstegård og en skole.

HANDELSLIV PÅ NYORD

Omkring 1900 var der så mange mennesker på Nyord (365), at der var kundeunderlag til 5 købmænd. En af dem fik navnet Sans Souci ("ingen sorger") og blev af sin sidste ejer, købmand Lilly Hansen, drevet i over 50 år. I dag har Nyord 48 fastboende, men der er alligevel plads til et livligt handelsliv på øen. Købmandsbutikken drives i dag i Lillys ånd fra "Lillebod" på Grusvejen. Den fine lille forretning Nyord Naturprodukter har til huse lige over for Nyord udstillingen.

Den sidste nye specialforretning kom til i 2007: Noorbohandelen, der efterhånden er kendt i hele landet for salg af spiritus i løsvægt og mange lokale produkter, som f.eks. Nyord sennep. Og så har Nyord jo sin egen kro, Lollers Gård, hvor kok Anja Hansen tilbereder dejlige måltider på friske lokale råvarer.

VANDET VAR DEN VIGTIGSTE TRANSPORTVEJ

Al transport til og fra øen foregik pr. skib og båd frem til 1968, da Nyordbroen blev indviet. I første del af 1900-tallet foregik en stor del af transporten med postbåden "Røret", som blev søsat i 1902. Røret fragtede post og passagerer mellem Nyord og Stege i 65 år. Bådføreren var ikke meget for urolige heste eller kreaturer, så dyrene blev ofte "svømmet" over Ulfshaleløbet. De blev trukket ud over fladvandet, og under vilde "protester" måtte de svømme bag prammen indtil de igen fik fast grund under fødderne.

Der var også problemer med at få fragtet større maskiner til øen. De moderne maskiner var store, og en mejetærsker var ikke let at få placeret på den lille båd. Sukkerroer blev læsset på vogne, kørt til havnen og igen med håndkraft lastet i stenfiskerskibet "Havfruen". Sukkerroeffaldet anvendtes som dyrefoder, det blev sejlet tilbage til Nyord, hvor det igen blev losset med håndkraft. Så det var en umådelig lettelse at få broen.

POSTBÅDEN RØRET VENDER EFTER 30 ÅR TILBAGE TIL NYORD

Der gik et stort ønske i opfyldning, da Noorboerne i august 2008 fik tilbud om at købe deres gamle postbåd Røret tilbage til øen. Efter mere end 30 år i privateje vil øens beboere og skibets vennekreds nu gøre en indsats for at føre den traditionsrige postbåd tilbage til sit oprindelige udseende og få den tilbage i rutefart mellem Nyord, Stege og Kalvehave. Følg Rørets istandsættelse og få flere informationer på Nyords egen hjemmeside www.Nyordinfo.dk

NYORD-UDSTILLINGEN

I 2004 åbnede den kulturhistoriske udstilling om Nyord. Den er skabt i samarbejde mellem Møn Bibliotek og Nyord Lokalhistoriske Forening. Nyords beboere har ydet en stor indsats for bevarelse og synliggørelse af øens enestående kulturarv. Udstillingen har fået sit eget flotte lokale i den smukke gamle lods-gård Nyord Bygade 1 (se kort).

Udstillingen er åben dagligt hele dagen fra påske til november.

MØN TURISTBUREAU

Storegade 2, DK-4780 Stege · Tel.: +45 55 86 04 00 · Fax +45 55 81 48 46
e-mail: info@visitmoen.com · www.visitmoen.com

NYORD

BYEN OG ØEN

Udgiver: Møn Sydsjælland Turistforening i samarbejde med Nyord Lokalhistorisk Forening. Fotos: Bent Tenberg, Lokalhistorisk Arkiv Nyord. Layout: BJ - Idéklame.

Visit Møn & Sydsjælland

www.visitmoen.com · www.visitvordingborg.com
www.visitpraestoe.com

Denne folder er udgivet med tilskud fra Friluftsrådets "Tips & lotto midler til friluftslivet" og Fagsekretariatet for Natur i Vordingborg Kommune